

tot molt en JoMartorell: «si vós, senyora Comtessa, *enuig* no y prenfeu que yo entràs dins lo retret, a mon parer yo les trobaria» (Ag. I, 56; molts més *DBal.*), encara en la cançó popular, a mj. S. XVIII: «que sa mare ha mort d'*enuig* / y yo no tardaré gaire» (romanç de Pau Gibert, MilàF, *Romllo.*, 124.21). *Enutjable. Enutjador. Enutjanç. Enutjança. Enutjant. Enutjós.* «Un senyor --- m'à tolt mon loguer; e són-me partit d'él per ço cor no-l pusch servir a sa guisa, cor tant és *enuyós* e desordenat en ses costumeres, que null home no pot soferre son mal estatge» (Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 266.2); «si no u feu, yo vos hauré a dar tal disciplina, trametent-vos pres a --- l senyor emperador, la qual cosa seria a mi molt *enujosas*», JoMartorell (II, 117).

ENVA, 'paret prima', i antigament 'espècie de barbacana', mot germà de l'oc. ant. *anvan* 'mur fortificat que defensa un portal', 'espècie de barbacana o gran ràfec', fr. ant. *anvan*, avui *auvent*, id., provinents del cèltic *ANDEBANNOM, compost de BANNOM 'banya' i ANDE- 'gran': encara que l'explicació semàntica d'aquesta denominació no consta amb entera certitud, és segur que conté el nom cèltic de la banya (comparació de forma o representació totèmica). □ 1.ª doc.: *ant-bannum* a. 1147; *anva(n)num* 1237, 1281; *emuan*, *amvan*, 1360, etc.

«In carrera, ubi super ipsos archius [lleg. *archuus*] faciatis *antbannum*, cum bigis et porticu, quod exeat super eandem carreram --- iam dictis *archubus* et voltis, *antbannum* et domos --- *antbannum* ---» en un doc. de Poblet de 1147 (*Cartulari* de Poblet, 173-4); sovint en la documentació medieval rossellonesa: «hedificare domum vel *anvanum*», 1237, «in tertia parte *anvanni* ejus parietis, que paries, cum dicto *anvanno* ---», 1281, «pro quodam *anvanno* ---», 1292, «*anvanum* sive porticum operatorii», 1292; «quascun pot gitar *emvan* ho porxe sobre les vies, entró a la terça part de les carreres --- porxes ho *anvans* --- ho *amvan* ---», 1360, «de lurs *anvans* --- de son *envà* ---», 1387 (*InuLC*, s. v. *envà* i s. v. *gitar*).

Però no tenia res d'específic del Rosselló, car també hi ha documentació antiga més al Sud: «possis super predicto seti facere *anbam* [potser lleg. *anban*] ab una cantera in aliam versus circium --- ita altum quod miles equitando superius, de capite, non possit tangere; damus tibi --- puyeriam de roudor prout --- habuerunt subtus tuo *anbam* quod ibi jam habes --- tuo *anbam* ---», en un de Vic de 1253 (CaCandi, *MiscHi-Cat.* II, 367); quatre o cinc vegades es parla de «pin-tar los *anvans* de la capella» en doc. mall. de 1309 (*BSAL* VIII, 262b); «totas ipsas domos cum tribus portalibus in carraria publica aperientibus, et cum tabulis et *anvanis*, et cum orto sive retrocortali --- in burgo civitatis Barchinone», a. 1365 (*BABL* v, 525).

No escasseja la documentació literària: «puýaren en los *enbans* que ls drapers fan, per ço que aja tenebres en l'obrador e hom no puscha bé veer la color dels draps; e tots aquells *enbans* --- trencharen e pecejaren», Llull; ¹ «en les carreres de la ciutat pot

casquí en la frontera de son alberch posar taules, esto-lons --- o graes, et fer *anvans* tro al terç de la car-rera», *Cost. de Tort.* I, i, 2; «si forats són feyts o fi-nestres en los *anvans* que són sobre les carreres, en los costats dels *anvans*, si los veýns d'aquells *anvans* volen atressí obrar e exir ab *anvan* sobre les carreres, aquells qui aquells forats o finestres hi auran feyts de-ven-les tancar ---», id. (ed. Ol., p. 128).

De molts d'aquests textos resulta clar que no es tracta de cap envà o barandat de dintre de la casa, sinó d'una espècie de teuladeta, projectada enfora de la façana, fins a la meitat del carrer, com una barbacana, o grossa volada o ràfec, que es compara repetidament a un porxo. Significats d'aquesta mena encara els constatem en algunes localitats del Nord. A Baixàs (entre la Tet i la Salanca) *alz ambàs* és el nom d'un carrer del poble, caracteritzat per diversos coberts, *pórsus* o ponts que uneixen dues cases, passant d'un costat de carrer a l'altre (1960). Més figuradament: a Gavarra, en el Segre Mitjà, parlant-me d'un gran serrat (dit *Les Carreteres*, crec que la cota 1138) em diuen «aquell *ambán* de serra», com si diguessin 'antemural', 'serrat que mig-tapa una serra que s'entreveia darrere' (1957).

Però en la major part del territori del Princ. avui *embà* ha esdevingut el nom de la paret prima que separa dues habitacions dins una casa: cosa que *AlcM* localitza si fa no fa a totes les comarques orientals i occidentals, des de l'Empordà al CpTarr. i Tortosa, i des d'allí a través del Pla d'Urgell fins a Pallars i Ribagorça. Partint del plural *ambans*, se n'ha extret un singular analògic *ambà* o *envà*. Acc. que es mostra ja en Lacav. (1695): «hoc septum, sepimentum: *envà de fusta, envà de rajoles*» (ni ell ni el *DTO.*, que no el registrà fins 1757, no en donen d'altre); OPou sembla que es trobi a mig camí d'una cosa a l'altra: «barandat o *embant*: projectum» junt amb «barandat que entra dins la casa del vehí» (*TbPu.*, 9). Fora del Princ. el mot sembla haver tendit a desaparèixer a les altres terres catalanes, però s'hi mantingué fins a temps bastant moderns, i fou amb accs. semblants a la medieval. Per a Mallorca, veg. els docs. de 1717, 1795 i del Llibre del Mostassaf, que addueix *AlcM*, s. v. *embant*. Per al P. Val., veg. les dades que aplega ⁴⁵ Gulsoy, sobre el *Sanelo* en la nota s. v. *embant*; en el Ross. es llegeix encara «sur les porches ou *embans* de la Place Majeure» en un doc. de 1671-1696, p. p. Desplanque, *Arch. de Thuir*, 55a.

Com hem vist, les grafies amb *-v-* predominen en la documentació medieval. A Mall. el *Damen*. escriu *ambà* «la parte del edificio que sobresale fuera de la pared maestra en una fábrica», amb *-mb-*, però recordo que En Cases i Homs havia advertit al nostre mestre Fabra que a la comarca de Valls el mot es pronuncia *anvã* amb *v* labiodental, i Fabra després de vacillar bastant de temps, i escrivint encara amb *b* en el *DOrt.* i *DFa.*, es decidí per la *v*, i havent-ho recomanat a la S. F., l'ortografia es va canviar en *envà* en edicions posteriors del seu llibre. Pel que fa a la *-n-*, segons *AlcM* encara es pronuncia *ambán* a Llofriu. ⁶⁰